

Εκταση **99,19** τ. χλμ. Ανάπτυξη ακτών: **110** χλμ. Κάτοικοι **1070 (2011: 1.310)**

Οι ντόπιοι προτιμούν να την ονομάζουν Αστροπαλιά. Στην αρχαιότητα λεγόταν και Ιχθυόεσσα, καθώς από τότε ήταν παράδεισος για τους ψαράδες που, ακόμα και σήμερα, σπάνια θα απογοητευτούν, αν και τα ψάρια έχουν λιγοστέψει. Βρίσκεται στο πιο δυτικό σημείο των Δωδεκανήσων, προς την πλευρά των Κυκλάδων, στοιχεία των οποίων υπάρχουν έντονα στο νησί (απέχει 27 μίλια από τις κυκλαδίτικες Ανάφη νοτιοδυτικά και Αμοργό βορειοδυτικά και 23 από την δωδεκανησιακή Κω, βορειοανατολικά της). Στην πραγματικότητα πρόκειται για δυο νησιά, τη Μέσα (δυτική) και την Όξω (ανατολική), που ενώνονται με μια στενή λωρίδα αμμουδιάς περίπου εκατό μέτρων. Εξαρτημένα από αυτήν κατοικημένα νησάκια είναι ο Κουνούπος, η Οφιδούσα και η Σύρνα.

Πρωτεύουσα του νησιού είναι η **Χώρα** ή Αστυπάλαια. Υπάρχουν ακόμα τα χωριά **Βαθύ**, **Λιβάδια**

και

Μαλτετζάνα

(ή Ανάληψη), όλα παράλια και γραφικά. Η εσωτερική συγκοινωνία γίνεται με λεωφορείο που διασχίζει το νησί, με ταξί και με καΐκια. Υπάρχει αεροδρόμιο (9 χλμ. από τη Χώρα) που επιτρέπει την αεροπορική σύνδεση με την Αθήνα (διάρκεια ταξιδιού 1 ω. 10'). Ακτοπλοϊκά, το νησί εξυπηρετείται από τη γραμμή

Πειραιάς – Δωδεκάνησα

με τα φέρι μπόουτ να πιάνουν και Κάλυμνο, Κω, Νίσυρο, Ρόδο, Σύμη, Τήλο καθώς και Αμοργό, Μύκονο, Σύρο (απόσταση 175 μίλια, διάρκεια ταξιδιού 10 ω.) και από τη γραμμή Παροναξίας – Θήρας

που συνδέει και τα νησιά Αμοργό, Ανάφη, Ίο, Νάξο, Πάρο, Θήρα (Σαντορίνη), Σύρο. Υπάρχει επίσης τακτική σύνδεση απευθείας με την Κάλυμνο. Το καλοκαίρι, ταχύπλοα συνδέουν το νησί με Κάλυμνο, Κω, Ρόδο και Σύμη.

Ξενοδοχεία υπάρχουν κάποια στη Χώρα (δυναμικότητα 95 κρεβάτια), ενώ σ' όλους τους οικισμούς νοικιάζονται δωμάτια και διαμερίσματα (συνολικά, 1200 κρεβάτια). Οργανωμένο κάμπινγκ λειτουργεί 2,5 χλμ. από τη Χώρα. Προσιτές είναι τουλάχιστον δώδεκα παραλίες με άμμο ή βότσαλα, καθαρά νερά και κάποιες με ρηχά. Η πόλη - κάστρο των Γκουερίνι (Queirini) είναι ανοιχτή στον επισκέπτη, ενώ δυο μοναστήρια (της Αγίας Λιβύης πλάι και μέσα σε σπηλιές και του Αγίου Ιωάννη με εξαιρετική θέα) ανήκουν στα αξιοθέατα του νησιού. Ονομαστό είναι το τριήμερο πανηγύρι της Παναγιάς της Πορταΐτισσας το Δεκαπενταύγουστο και στις 4 Σεπτεμβρίου, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ίδια η εκκλησία (στη Χώρα), όπως και της Παναγιάς της Πουλαριανής (στη Μαλτετζάνα), όπου ο βράχος σχηματίζει τη θεομήτορα με το θείο βρέφος αγκαλιά.

Μουσείο με ενδιαφέροντα εκθέματα από τη μυκηναϊκή ως την βυζαντινή εποχή λειτουργεί στη Χώρα. Λείψανα παλαιοχριστιανικών ναών υπάρχουν στη Μαλτεζάνα και στο Λιβιάδι. Από το τελευταίο, ξεκινούν εκδρομές με καΐκι για την περίφημη σπηλιά του Νέγρου (με τον «κρυμμένο θησαυρό των πειρατών») και τα γύρω μικρονήσια. Με καΐκι (από το Βαθύ) γίνεται και η επίσκεψη στη σπηλιά «του Δράκου» με τους σταλακτίτες.

Ιδιαίτερες γαστριμαργικές απολαύσεις το νησί προσφέρει την τυρόπιτα με κοπανιστή και μέλι (πουγκιά), ντόπιο τυρί, ξεροτήγανα και φακές με ψιλοτριμμένο ζυμαρί και ξύδι (αραντιστά). Ο επισκέπτης μπορεί να προμηθευτεί για το σπίτι του μέλι, τυρί Αστροπαλιάς και κοπανιστή.

Τηλέφωνα: ΟΤΕ (Χώρα 224.30.61.206, Βαθύ 224.30.61.201, Λιβιάδι 224.30.61.244, Μαλτεζάνα 224.30.61.203). Λιμεναρχείο 224.30.61.208. Αστυνομία 224.30.61.207. Αγροτικό ιατρείο: 224.30.61.222. Δημοτικό γραφείο τουρισμού: 224.30.61.412. Ιδιωτικό γραφείο τουρισμού 224.30.61.571. Ολυμπιακή: 224.30.61.328. Μουσείο: 224.30.61.500.

Η ιστορία της Αστυπάλαιας

Η Αστυπάλαια ανήκε σε πολύ γνωστή οικογένεια. Ήταν κόρη του Αγήνορα και της Περιμήδης, αδελφή της Ευρώπης, την οποία απήγαγε ο Δίας, την έφερε στην Κρήτη κι απέκτησε από αυτήν τον Μίνωα. Ο βασιλιάς πατέρας τους, έστειλε τους γιους του ξωπίσω από τον απαγωγέα, να του φέρουν την κόρη του. Δεν τη βρήκαν και ποτέ δεν επέστρεψαν στα πατρώα εδάφη. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, ο δυστυχισμένος πατέρας έχασε και την άλλη του κόρη. Αυτή τη φορά, ήταν ο θεός Ποσειδώνας που είδε την όμορφη Αστυπάλαια και την ερωτεύτηκε. Την έκλεψε και την έφερε στο νησί που πήρε το όνομά της. Από τον έρωτά τους, γεννήθηκαν δυο γιοι: Ο Αγκάιος που ανδραγάθησε στην Αργοναυτική εκστρατεία και ο Ευρύπυλος, βασιλιάς της Κω.

Από τον 9^ο π.Χ. αιώνα, άποικοι από τα Μέγαρα και το Άργος εγκαταστάθηκαν στο νησί. Στα 496 π.Χ., το νησί εκπροσώπησε στους Ολυμπιακούς αγώνες ο πυγμαχός Κλεομήδης. Οι φονικές γροθιές του σκότωσαν τον αντίπαλο κι αυτό έγινε αιτία οι Ελλανοδίκες να μην τον ανακηρύξουν Ολυμπιονίκη. Γύρισε στην Αστυπάλαια με ταραγμένο μυαλό. Σε μια κρίση τρέλας, γκρέμισε το σχολείο την ώρα που οι μαθητές έκαναν μάθημα. Σκοτώθηκαν εξήντα παιδιά. Ο Κλεομήδης εξαφανίστηκε. Το μαντείο των Δελφών τον ανακήρυξε «τελευταίο των ηρώων».

Στα χρόνια της Ελληνιστικής περιόδου και της Ρωμαϊκής κατάκτησης, ήταν περίφημο κέντρο εμπορίου ψαριών. Στο νησί δόθηκε το χαρακτηριστικό όνομα Ιχθυόεσσα. Οι Ρωμαίοι εγκατέστησαν εκεί ναύσταθμο με κύριο καθήκον την καταπολέμηση των πειρατών. Οι νησιώτες συνέπραξαν πρόθυμα και εξασφάλισαν προνόμια.

Τα επόμενα χρόνια, η Αστυπάλαια είχε κοινή τύχη με τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα (βλέπε πιο πριν, **Ιστορία του νομού**), ώσπου, στα 1207, κατακτήθηκαν από τη βενετσιάνικη οικογένεια των Γκουερίνι. Το οικόσημό τους σώζεται στο κάστρο, στη Χώρα. Την ξαναπήραν οι Παλαιολόγοι του Βυζαντίου το 1269 και την έχασαν πάλι το 1310. Το νησί ήταν από τα τελευταία των Δωδεκανήσων που έπεσαν στους Τούρκους: Το 1537, δεκαπέντε χρόνια μετά την άλωση της Ρόδου.

Αρχηγός του στόλου του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή και από τα νιάτα του δεινός πειρατής, ο Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα δεν παρέλειψε να λεηλατήσει και την Αστυπάλαια. Οι συχνές επιδρομές του, το πρώτο μισό του 15^{ου} αιώνα, είχαν γίνει μάλιστα για τους νησιώτες. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, η φυσική διαμόρφωση των ακτών προσέλκυσε άλλους πειρατές να δημιουργήσουν εκεί δικά τους ορμητήρια. Οι νησιώτες τραβήχτηκαν στο «Κάστρο του Αϊ Γιάννη», ένα φυσικό οχυρό. Απόρθητο κατά την παράδοση και με μυστική είσοδο και κρυφή έξοδο σε γειτονικό λόφο. Βρίσκεται σε δυσπρόσιτη περιοχή (απέναντι από το ομώνυμο μοναστήρι). Ακόμα σώζονται εκεί λείψανα σπιτιών και μια δεξαμενή νερού. Η συγκατοίκηση με τους πειρατές όμως ήταν επικίνδυνη. Το νησί ερήμωσε για να ξανακατοικηθεί στα 1577, όταν τα πράγματα ηρέμησαν.

Η μετέπειτα ιστορία της Αστυπάλαιας είναι κοινή με τα υπόλοιπα νησιά του Νοτιοανατολικού Αιγαίου (βλέπε **Ιστορία του νομού**).

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 19.10.2009)